

Anaokulu Çocuklarının Teknolojik Alet Kullanımı, Ebeveynlerinin Tutum ve Davranışları

Use of Technological Devices and Their Parents' Attitude and Behavior Among Kindergarten Children

Hüsnü Yıldız¹, Serdar Öztora², Hamdi Nezh Dağdeviren³

Atf/Cite as: Yıldız H, Öztora S, Dağdeviren HN. Anaokulu çocuklarının teknolojik alet kullanımı, ebeveynlerinin tutum ve davranışları. Türk Aile Hek Derg. 2022;26(3):108-115.

ÖZ

Amaç: Bu çalışmada, Edirne il merkezindeki anaokullarına kayıtlı çocukların teknolojik alet kullanımları ve ebeveynlerinin bu konudaki tutum/davranışlarının değerlendirilmesi ve ebeveynlerin çocuğun teknolojik aletleri kullanımları üzerindeki etkilerine dikkat çekilmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Çalışmaya, Edirne İl Millî Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı, Edirne il merkezinde bulunan tüm resmi ve özel anaokullarıyla ilkokullar bünyesindeki anasınıfları olmak üzere 30 okulun tamamı dâhil edildi. Evreni 1.892 çocuğun ebeveyni oluşturmakla birlikte tamamına ulaşılması hedeflendi. Elli dokuz sorudan oluşan anket formu tüm ebeveynlere ulaştırıldı. Ebeveynlerin 942'si anketi doldurdu (%49,7).

Bulgular: Çalışmamızda, 3-6 yaş arasındaki çocukların %96,1'inin televizyon izlediği (n=905), %40,4'ünün bilgisayar (n=381), %54,7'sinin tablet (n=515) ve %84,5'inin akıllı telefon (n=787) kullandığı saptandı. Çocukların %5,7'sinin bilgisayar (n=54), %7,5'inin tablet (n=71), %12,2'sinin akıllı telefon (n=115) kullanmaya, %47,6'sının (n=449) televizyon izlemeye 2 yaşından önce başladığı saptandı. Çocukların %42,1'inin günlük toplam ekran zamanının bir saatten fazla olduğu saptandı.

Evde televizyonun açık kalma süresi (p<0,001) ve ebeveynin televizyon izleme süresi (p=0,010) arttıkça çocuğun günlük ekran zamanının arttığı saptandı. Akıllı telefon kullanmayan çocukların ebeveynlerinin akıllı telefonu daha kısa süre kullandığı belirlendi (p=0,021). Ebeveynin akıllı telefon kullanma süresi arttıkça çocuğun ekran zamanının arttığı saptandı (p<0,001).

Sonuç: Çalışmamızda, 3-6 yaş arasındaki çocukların büyük bir kısmının günde bir saatten fazla vaktini ekran karşısında geçirdiği saptanmıştır. Çocukların 2 yaşından önce ekran kullanımlarında cihazlara göre farklılık görülmekle birlikte, çocukların büyük kısmının özellikle televizyon izlemeye 2 yaşından önce başladığı saptanmıştır. Ebeveynlerin teknolojik aletlerle ilgili davranışlarının çocuğun ekran zamanı ve teknolojik aletleri kullanmaya başlama yaşı üzerinde etkili olduğu saptanmıştır. Ebeveynlerin çocukların ekran kullanımı ile ilgili bilinçlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar kelimeler: Çocuk, okul öncesi, ebeveynler, internet, ekran zamanı

ABSTRACT

Objective: This study aimed to evaluate the use of technological devices and the attitudes and behaviors of the children registered in kindergartens in Edirne Provincial Center and to draw attention to the effects of parents on the use of technological devices on their children.

Methods: The study included all 30 schools, including official and private kindergartens in the city center of Edirne, and kindergartens within primary schools, affiliated to the Edirne Provincial Directorate of National Education. The population of the study consists of the parents of 1892 children educated in these schools. An effort was made to reach the entire population. The questionnaire, consisting of 59 questions, was sent to all parents. 942 parents completed the questionnaire (49.7%).

Results: In our study, 96.1% of children aged 3-6 were watching television (n=905), 40.4% were using computers (n=381), 54.7% were using tablets (n=515) and 84.5% were using smartphones (n=787). 5.7% of children had started using computer (n=54), 7.5% tablet (n=71), 12.2% smartphone (n=115), and 47.6% (n=449) watching television before the age of 2. It was found that 42.1% of the children had more than one hour of screen time per day.

It was found that the child's daily screen time increased as the TV stayed on at home (p<0.001) and the parent's television viewing time (p=0.010) increased. Parents of children who did not use smartphones were found to use the smartphone for a shorter period of time (p=0.021). It was found that the child's screen time increased as the parent's smartphone usage time increased (p<0.001).

Conclusion: Our study found that a large proportion of children between the ages of 3-6 spend more than one hour a day in front of the screen. When looking at children's exposure to screens before the age of 2, researchers found that, although the age at which children began watching television varied depending on the type of screen used, a significant number of children began doing so before the age of 2. It has been determined that parents' behaviors related to technological devices significantly affect the screen time of the child and the age of starting to use technological devices. It was concluded that parents should be made aware of their children's screen use.

Keywords: Child, preschool, parents, internet, screen time

Telif hakkı © 2022 Türkiye Aile Hekimleri Uzmanlık Derneği.

Bu dergide yayımlanan bütün makaleler Creative Commons 4.0 Uluslararası Lisansı (CC-BY) ile lisanslanmıştır.

Copyright © 2022 Turkish Association of Family Physicians.

Licensed by Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY)

Received/Geliş: 08.03.2022

Accepted/Kabul: 06.09.2022

Publication date: 28.09.2022

Corresponding Author:

H. Yıldız

ORCID: 0000-0001-7097-6517

Trakya Üniversitesi, Tıp Fakültesi,

Aile Hekimliği Anabilim Dalı,

Edirne, Türkiye

✉ drhsny.yldz@gmail.com

S. Öztora

ORCID: 0000-0001-9336-6009

Trakya Üniversitesi, Tıp Fakültesi,

Aile Hekimliği Anabilim Dalı,

Edirne, Türkiye

H. N. Dağdeviren

ORCID: 0000-0001-5428-4377

Trakya Üniversitesi, Tıp Fakültesi,

Aile Hekimliği Anabilim Dalı,

Edirne, Türkiye

GİRİŞ

Teknoloji, insanın maddi çevresini denetlemek ve değiştirmek amacıyla geliştirdiği araç gereçler bunlara ilişkin bilgilerin tümü olarak tanımlanmaktadır.^[1] Bu tanıma göre, teknoloji bilgisayar, tablet, televizyon, küçük ev aletleri, buzdolabı gibi cihazları, fotoğraf makinesi, kamera ve cep telefonu gibi çok çeşitli cihazları kapsar. Akıllı telefon, tablet, televizyon ve bilgisayar gibi teknolojik aletler literatürde “elektronik medya”, “ekran”, “ekran tabanlı medya”, “dijital teknoloji” ve “dijital medya” gibi kavramlarla anılmaktadır.^[2-6]

Çağımızda teknolojik aletlere erişimin kolaylaşmasıyla aile içinde bu cihazların kullanılması artmış, buna bağlı olarak da çocukların bu cihazlara sahip olma ve bunları kullanma sıklığı da artmıştır.^[2] Türkiye İstatistik Kurumu, 2013 yılı verilerine göre çocuklar, ortalama 8 yaşında iken bilgisayar kullanmaya, ortalama 10 yaşında iken cep telefonu kullanmaya başlamaktadırlar. 6-15 yaş grubundaki çocukların %60,5'i bilgisayar, %50,8'i internet, %24,3'ü cep telefonu veya akıllı telefon kullanmaktadır^[7] ve günümüzde bu cihazların kullanımının daha küçük yaşlara indiği görülmektedir.^[8-11]

Akıllı telefon, tablet, bilgisayar ve televizyon gibi teknolojik aletlerin çocuklar üzerinde olumlu ve olumsuz pek çok etkisinden söz edilmektedir. Ebeveyn kontrolünde ve bilinçli olarak kullanıldığında çocukların sorun çözme becerilerinin gelişmesi, bilgi kazanımı, toplumsal değer ve davranışların öğrenilmesi gibi olumlu etkilerinden söz edilebilir.^[12] Bunların yanında, fazla ekran maruziyeti sağlıksız beslenme alışkanlıklarına, obeziteye ve uyku sorunlarına yol açmaktadır.^[3,13] İnternet ve teknolojik aletlerin fazla kullanımı çocuklarda özgüven düşüklüğü, paylaşma, işbirliği yapma gibi sosyal becerilerin gelişmesinde sorunlara, göz kuruluğu, miyopi gibi görme sorunlarına, dil gelişiminde geriliğe, postür bozuklukları, boyun ağrısı, karpal tünel sendromu gibi kas iskelet sistemi sorunlarına, depresyon, anksiyete, saldırganlık, bağımlılık, travma sonrası stres bozukluğu ve dikkat eksikliği gibi psikiyatrik sorunlara yol açabilmektedir.^[3,14-16] Ayrıca çocuklar internette yalnız bırakıldıklarında şiddet, pornografi içeren ve kötü alışkanlıklara özendirilen yayınlara maruz kalabilmekte, siber zorbalık gibi tehlikelerle karşılaşabilmektedir.^[12,17]

Ebeveynlerin teknolojik aletleri kullanımı ve bu aletlerle ilgili tutumları, bu aletlerin kullanımı ile ilgili koydukları ev kuralları çocukların teknolojik alet

kullanımını etkilemektedir.^[2] Çocuk için birer rol model olan ebeveynlerin bu teknolojik aletleri kontrolsüz kullanımı, çocuk tarafından da bu aletlerin daha fazla değer görmesine neden olabilir. Teknolojik aletleri daha kontrollü kullanan anne-babaların çocukları ise bu aletleri daha az önemser ve daha az kullanır.^[18] Ebeveynlerin, çocuğun bu aletleri kullanması ile ilgili tutum ve davranışları da çocuğun bu aletlerle ilişkisinde etkili olmaktadır. Teknolojik aletlerin çocuk tarafından kontrolsüzce ve aşırı kullanımı karşısında ebeveynlerin kuralsız ve duyarsız bir tutum sergilemesi, çocuğun bu araçlarla ilişkisinin sorunlu gelişmesine yol açabilir. Buna karşın, anne-babanın çok sıkı tutumu ve katı kurallar koyması da çocuğun merak duygusunu tetikleyebilir ve onu bu araçları gizli gizli kullanmaya dolayısıyla yine sağlıklı olmayan davranışlar geliştirmesine neden olabilir. Anne-babanın bu konudaki tutumları eğitim ve çalışma durumu, yaş, cinsiyet, sağlık durumu ve yaşam şartları gibi pek çok faktörden etkilenebilir.^[19]

Amerikan Pediatri Akademisi, 2016 yılı politikasında 2 ile 5 yaş arasındaki çocukların ekran tabanlı medya kullanımının 1 saat ile sınırlandırılmasını önermektedir. Ebeveynler tarafından bu cihazların kullanımına çocuğun beslenme, uyku gibi sağlığı ve gelişimi için önemli olan davranışlarını etkilemeyecek şekilde sınırlar konulması gerektiği, çocuğun ulaştığı içeriklerin ebeveyn tarafından seçilmesi gerektiğini belirtmektedir.^[20]

Bu çalışmada, Edirne il merkezindeki anaokullarına kayıtlı çocukların teknolojik alet kullanımları, anne babalarının bu konudaki tutum/davranışlarının değerlendirilmesi ve ebeveynlerin çocuğun teknolojik aletleri kullanımları üzerindeki etkilerine dikkat çekilmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Çalışmamız kesitsel bir anket çalışması olup, çalışmaya Edirne il merkezindeki tüm resmi/özel anaokulları ve anasınıflarına Ekim 2019-Kasım 2019 tarihlerinde kayıtlı bulunan çocukların ebeveynleri dâhil edildi. Trakya Üniversitesi, Tıp Fakültesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'ndan ve Edirne İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alındı.

Araştırmanın evrenini toplam 30 anaokulu ve anasınıfına kayıtlı 1.892 öğrencinin ebeveyni oluşturmaktadır. Tüm evrene ulaşılması hedeflendi. Araştırmaya katılmayı kabul etmeyen ve bu anaokulları veya anasınıflarından birisine kayıtlı çocuğu olmayan ebeveynler çalışmaya dâhil edilmedi. Katılımcıların sosyodemografik özellikleri ile literatür taranarak hazırlanan, ebeveynlerin/

çocukların teknolojik aletler ve internet ile ilgili tutum ve davranışlarının sorgulandığı 59 sorudan oluşan anket formunun ilk sayfasında yer alan onam metni ile velilerden onam alındı. Anket formları okul müdürleri ve öğretmenler aracılığıyla ebeveynlere elden ulaştırıldı. Okulda birden fazla çocuğu bulunan ebeveynlerden her çocuğu için ayrı bir anket doldurmaları istendi. Sonuçta, 942 çocuğun velisi tam olarak doldurdıkları anketleri tarafımıza ulaştırdı (%49,7).

Çalışmamızda elde edilen veriler SPSS 19 (Statistical Package for the Social Sciences, Version 19, Seri No. 10240642) istatistik programı ile analiz edildi. Verilerin normal dağılıma uymamasından dolayı nonparametrik testler kullanıldı. Tanımlayıcı istatistiklerle birlikte Fisher's exact testi, ki-kare analiz testi, Kruskal Wallis testi ve Mann-Whitney U testi kullanıldı. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p \leq 0,05$ olarak kabul edildi.

BULGULAR

Çalışmamıza 942 çocuğun ebeveyni dâhil edildi. Çocukların yaş ortalaması $4,91 \pm 0,68$ yıl (min=3, maks=8), annelerinin ortalama yaşı $33,63 \pm 4,93$ (min=21, maks=48), babalarının ortalama yaşı $36,95 \pm 5,16$ (min=22, maks=56) olarak hesaplandı. Gelir düzeyi sorusuna yanıt veren 869 kişinin (%92,3) ortalama aylık gelirinin $5318,33 \pm 3375,91$ TL (min=0, maks=50.000) olduğu saptandı. Diğer sosyodemografik özellikler Tablo 1'de gösterilmiştir.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin gün içinde, teknolojik aletler arasından 2.19 ± 1.66 saat ile en fazla televizyon ile vakit geçirdiği saptandı. Katılımcıların evlerinde televizyonun günlük ortalama 5.03 ± 3.13 saat (min=0, maks=24, ortanca değer=4.5) açık kaldığı belirlendi. Televizyonu 1.94 ± 1.84 saat ile akıllı telefon, 0.20 ± 0.58 saat ile tablet ve 0.26 ± 0.84 saat ile bilgisayar kullanımı izliyordu.

Çocukların ise %42,1'inin (397 çocuk) teknolojik aletlerle günde bir saatten fazla vakit geçirdiği, %1,9'unun (18 çocuk) ise bu teknolojik aletlerle hiç vakit geçirmediği saptandı. Çocukların en sık televizyon (%96,1) ve akıllı telefonla (%84,5) vakit geçirdiği belirlendi.

Çocukların ekran zamanı bazı değişkenlerle karşılaştırıldığında, erkeklerin kızlardan daha fazla sıklıkla günde bir saatten fazla ekran kullandığı ($p=0,001$; Pearson $\chi^2=19,726$), babasının öğrenim durumu ilkökul ve altı olan çocukların toplam ekran zamanının çoğunlukla 120 dk.'dan fazla olduğu görülürken, babası

Tablo 1. Sosyodemografik Özellikler

		n	%
Çocuğun cinsiyeti	Kız	478	50,7
	Erkek	464	49,3
Yaş	3	23	2,4
	3,5	7	0,7
	4	164	17,4
	4,5	64	6,8
	5	488	51,8
	5,5	49	5,2
Ankete katılan ebeveyn	6	147	15,7
	Anne	769	81,6
	Baba	173	18,4
Medeni durum	Evli	908	96,4
	Bekar	34	3,6
Annenin çalışma durumu	Çalışıyor	457	48,5
	Çalışmıyor	481	51
	Yanıtız	4	0,5
Babanın çalışma durumu	Çalışıyor	896	95,1
	Çalışmıyor	31	3,2
	Yanıtız	15	1,7
Annenin öğrenim durumu	Okuryazar değil	3	0,3
	Okuryazar	7	0,7
	İlkokul mezunu	104	11,1
	Ortaokul mezunu	103	11
	Lise mezunu	341	36,3
	Üniversite mezunu	382	40,6
Babanın öğrenim durumu	Okuryazar değil	4	0,4
	Okuryazar	4	0,4
	İlkokul mezunu	81	8,7
	Ortaokul mezunu	129	13,9
	Lise mezunu	351	37,7
	Üniversite mezunu	362	38,9
Okulda olmadığı zamanlarda çocuğa bakan kişi	Anne	568	60,3
	Baba	41	4,4
	Büyükanne/dede	310	32,9
	Bakıcı	21	2,2
	Diğer	2	0,2

n: sayı, %: yüzde

üniversite mezunu olan çocukların ekran zamanının 30-60 dk. arasında olduğu ($p=0,019$; Pearson $\chi^2=24,220$), ekran kullanmayan çocukların ailelerinin aylık gelir miktarının kullananlardan daha düşük olduğu, ekran kullananlar arasında ise ekran zamanı 120 dk.'dan fazla olanların aylık gelir miktarının daha düşük olduğu saptandı ($p=0,019$). Diğer değişkenlerle çocuğun ekran zamanı arasında anlamlı bir ilişki belirlenmedi (Tablo 2, Tablo 3).

Ebeveynin teknolojik aletleri kullanım süresinin çocuğun ekran zamanına etkisi değerlendirildiğinde, gün içinde toplam ekran zamanı 120 dk.'dan daha fazla olan çocukların ebeveynlerinin daha az ekran kullanan çocukların ebeveynlerine göre daha fazla televizyon izlediği ($p=0,010$), ekran zamanı bir saatten fazla olan çocukların ebeveynlerinin gün içinde akıllı

Tablo 2. Ekran Zamanının Bazı Kategorik Değişkenlerle Karşılaştırılması

		Hiç kullanmaz		< 30 dk		30-60 dk		60-120 dk		>120 dk		İstatistik
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	
Cinsiyet	Kız	8	44,4	65	52	229	57	144	48	32	33	p=0,001 Pearson $\chi^{2**}=19,726$
	Erkek	10	55,6	60	48	173	43	156	52	65	67	
Baba öğrenim durumu	Okuryazar değil + okuryazar + ilkökul mezunu	6	33,3	15	12,3	29	7,3	26	8,7	13	13,7	p=0,019 Pearson $\chi^{2**}=24,220$
	Ortaokul mezunu	1	5,6	15	12,3	55	13,9	50	16,7	8	8,4	
	Lise mezunu	5	27,8	46	37,7	145	36,5	119	39,8	36	37,9	
	Üniversite mezunu	6	33,3	46	37,7	168	42,3	104	34,8	38	40	
Annenin öğrenim durumu	Okuryazar değil + okuryazar + ilkökul mezunu	4	22,2	23	18,4	37	9,2	37	12,4	13	13,4	p=0,185 Pearson $\chi^{2**}=16,133$
	Ortaokul mezunu	3	16,7	16	12,8	40	10	31	10,4	13	13,4	
	Lise mezunu	5	27,8	40	32	146	36,3	110	36,9	40	41,2	
	Üniversite mezunu	6	33,3	46	36,8	179	44,5	120	40,3	31	32	
Annenin çalışma durumu	Çalışmıyor	12	66,7	61	48,8	195	48,8	154	51,7	59	60,8	p=0,159 Pearson $\chi^{2**}=6,594$
	Çalışıyor	6	33,3	64	51,2	205	51,2	144	48,3	38	39,2	

Tablo 3. Ekran Zamanının Bazı Sürekli Değişkenlerle Karşılaştırılması

		Hiç kullanmaz		< 30 dk		30-60 dk		60-120 dk		>120 dk		İstatistik
		n	$\bar{X}\pm SS$	n	$\bar{X}\pm SS$	n	$\bar{X}\pm SS$	n	$\bar{X}\pm SS$	n	$\bar{X}\pm SS$	
Çocuğun yaşı	18	4,917 ± 0,88	125	4,82 ± 0,80	405	4,89 ± 0,68	301	4,99 ± 0,71	97	5,02 ± 0,61	p=0,080 Kruskal Wallis* = 8,348	
Anne yaşı	18	34,28 ± 6,37	125	32,63 ± 5,23	402	33,51 ± 4,70	299	34,09 ± 4,98	97	33,93 ± 4,91	p=0,086 Kruskal Wallis* = 8,153	
Baba yaşı	18	37,39 ± 5,75	122	36,56 ± 5,54	399	36,60 ± 4,87	299	37,32 ± 5,23	95	37,74 ± 5,43	p=0,176 Kruskal Wallis* = 6,322	
Ebeveynin bilgisayar kullanım süresi	18	0,28 ± 0,57	125	0,38 ± 0,96	405	0,24 ± 0,76	301	0,36 ± 0,88	97	0,26 ± 0,96	p=0,071 Kruskal Wallis* = 8,628	
Ebeveynin tablet kullanım süresi	18	0,58 ± 1,22	125	0,21 ± 0,50	405	0,19 ± 0,59	301	0,20 ± 0,57	97	0,20 ± 0,54	p=0,197 Kruskal Wallis* = 6,652	
Televizyonun açık kalma süresi	18	3,97 ± 4,06	124	4,09 ± 3,49	401	4,55 ± 2,64	299	5,43 ± 2,80	97	7,27 ± 4,03	p<0,001 Kruskal Wallis* = 92,666	
Ebeveynin televizyon izleme süresi	18	2,44 ± 3,75	125	1,83 ± 1,37	402	2,03 ± 1,51	300	2,31 ± 1,46	97	2,96 ± 2,29	p=0,010 Kruskal Wallis* = 35,227	
Ebeveynin akıllı telefon kullanma süresi	18	2,39 ± 3,70	125	1,76 ± 1,81	402	1,73 ± 1,54	300	2,13 ± 1,84	97	2,45 ± 2,34	p<0,001 Kruskal Wallis* = 21,327	

\bar{X} : Ortalama; SS: Standart sapma; *Kruskal Wallis H Testi

telefon kullanma süresinin, ekran zamanı 30-60 dk. olan çocukların ebeveynlerinden daha fazla olduğu ($p<0,001$) saptandı. Ayrıca gün içinde ekran karşısında 120 dk.'dan fazla vakit geçiren çocukların evlerinde gün içinde televizyonun açık kalma süresinin daha fazla olduğu belirlendi ($p<0,001$).

Çocukların teknolojik aletleri kullanmaya başlama yaşları değerlendirildiğinde, çocukların teknolojik aletler arasında en erken televizyon izlemeye başladığı (13-24 ay) saptandı (Tablo 4).

Çocukların en sık ebeveynleri başka bir işle meşgulken teknolojik aletlerle vakit geçirdiği, bu vakitlerde en sık akıllı telefon kullandıkları ve televizyon izledikleri belirlendi (Tablo 5).

Çocukların uykuya geçerken ve yemek yerken tablet kullanması ile ebeveynin gün içinde tablet kullanma süresi arasında anlamlı ilişki saptanmazken (sırasıyla $p=0,427$, $p=0,761$), çocuğuna ödül/ceza olarak teknolojik aletleri daha fazla kullanan ve meşgul olduğunda çocuğuna tablet kullandıran ebeveynlerin daha fazla tablet kullandığı saptandı (sırasıyla $p=0,033$, $p=0,002$). Çocuğunu uyuturken veya meşgul olduğunda çocuğuna akıllı telefon kullandıran ve çocuğuna sıklıkla ödül veya ceza olarak teknolojik aletleri kullanan ebeveynlerin gün boyu daha uzun süre akıllı telefon kullandığı belirlendi (sırasıyla $p=0,002$, $p=0,001$, $p=0,0012$). Gün içinde televizyon izleme süresi daha fazla olan ebeveynlerin teknolojik aletleri çocuklarına ödül ceza olarak daha fazla kullandığı görüldü ($p=0,004$) (Tablo 6, Tablo 7).

Tablo 4. Çocukların Teknolojik Aletlerle Vakit Geçirmeye Başlama Yaşları

	Akıllı telefon		Bilgisayar		Tablet		Televizyon	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Kullanmaz	155	%16,5	561	%59,6	427	%45,3	37	%3,9
0-12 ay arasında	13	%1,4	8	%0,8	8	%0,8	32	%3,4
13-24 ay arasında	102	%10,8	46	%4,9	63	%6,7	138	%14,6
25-36 ay arasında	226	%24	124	%13,2	124	%13,2	279	%29,6
37-48 ay arasında	214	%22,7	95	%10,1	135	%14,3	264	%28
49-60 ay arasında	153	%16,2	78	%8,3	132	%14	118	%12,5
60 aydan sonra	79	%8,4	47	%5	53	%5,6	74	%7,9

n: sayı; %: yüzde

Tablo 5. Çocukların Ebeveynleri Meşgulken, Yemek Yerken ve Uykuya Geçerken Teknolojik Aletleri Kullanma Durumları

	Televizyon		Akıllı Telefon		Tablet		Bilgisayar		Kullanmıyor	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Meşgul olduğunda	291	30,9	323	34,2	158	16,8	15	1,6	155	16,5
Yemek yerken	81	8,6	151	16,0	58	6,2	1	0,1	651	69,1
Uykuya geçerken	25	2,7	37	3,9	16	1,7	2	0,2	862	91,5

n: sayı; %: yüzde

Tablo 6. Ebeveynin Teknolojik Aletleri Kullanma Süresi ile Çocuğuna Bu Cihazları Kullandırması Arasındaki İlişki

Ebeveyni meşgul olduğunda çocuğın teknolojik aletleri kullanma durumu		Kullanmıyor	Televizyon	Tablet	Bilgisayar	Akıllı telefon	İstatistik
Ebeveynin tablet kullanım süresi	n	155	293	159	15	324	p=0,002 Kruskal Wallis= 16,558
	Ortalama	0,210	0,125	0,302	0,267	0,231	
	SS	0,6929	0,4328	0,6137	0,5936	0,6323	
Ebeveynin bilgisayar kullanım süresi	n	155	293	159	15	324	p<0,001 Kruskal Wallis= 30,110
	Ortalama	0,248	0,142	0,274	1,333	0,335	
	SS	0,7589	0,5081	0,7930	2,0325	1,0129	
Ebeveynin akıllı telefon kullanım süresi	n	155	293	159	15	324	p=0,001 Kruskal Wallis= 18,378
	Ortalama	1,774	1,814	1,855	1,867	2,208	
	SS	2,1360	1,7193	1,3965	1,9036	1,9559	
Ebeveynin televizyon izleme süresi	n	155	293	159	15	324	p=0,024 Kruskal Wallis= 11,251
	Ortalama	1,916	2,213	2,233	1,867	2,309	
	SS	1,8179	1,6995	1,4471	1,5751	1,6596	
Çocuğın yemek yerken teknolojik aletleri kullanma durumu							
Ebeveynin tablet kullanım süresi	n	655	81	58	1	151	p=0,761 Kruskal Wallis= 1,861
	Ortalama	0,189	0,185	0,293	0,000	0,268	
	SS	0,5598	0,4838	0,6756	*	0,7066	
Ebeveynin bilgisayar kullanım süresi	n	655	81	58	1	151	p=0,318 Kruskal Wallis= 4,718
	Ortalama	0,262	0,136	0,172	0,000	0,394	
	SS	0,7964	0,4109	0,5344	*	1,2296	
Ebeveynin akıllı telefon kullanım süresi	n	655	81	58	1	151	p=0,052 Kruskal Wallis= 9,400
	Ortalama	1,873	2,049	2,293	1,000	2,109	
	SS	1,7979	2,0866	2,1461	*	1,7368	
Ebeveynin televizyon izleme süresi	n	655	81	58	1	151	p=0,391 Kruskal Wallis= 4,114
	Ortalama	2,141	2,185	2,207	0,500	2,440	
	SS	1,6083	1,4988	1,4174	*	2,0428	
Çocuğın uykuya geçerken teknolojik aletleri kullanma durumu							
Ebeveynin tablet kullanım süresi	n	866	25	16	2	37	p=0,427 Kruskal Wallis= 3,850
	Ortalama	0,195	0,280	0,188	0,500	0,446	
	SS	0,5587	0,6782	0,4031	0,7071	1,0460	
Ebeveynin bilgisayar kullanım süresi	n	866	25	16	2	37	p=0,114 Kruskal Wallis= 7,439
	Ortalama	0,267	0,000	0,375	1,000	0,338	
	SS	0,8530	0,0000	0,8851	1,4142	0,9056	
Ebeveynin akıllı telefon kullanım süresi	n	866	25	16	2	37	p=0,002 Kruskal Wallis= 17,342
	Ortalama	1,927	1,220	3,469	1,500	2,351	
	SS	1,8153	1,1554	2,7777	2,1213	1,9288	
Ebeveynin televizyon izleme süresi	n	866	25	16	2	37	p=0,104 Kruskal Wallis= 7,685
	Ortalama	2,174	2,180	2,000	5,500	2,608	
	SS	1,6654	1,0194	1,4142	2,1213	1,9584	

n: sayı, SS: Standart sapma

*Örneklem sayısı yeterli olmadığından değerlendirilemedi.

Tablo 7. Ebeveynin Teknolojik Aletleri Kullanma Süresi ile Çocuğuna Bu Cihazları Ödül-Ceza Olarak Kullandırması Arasındaki İlişki

		Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Her zaman	İstatistik
Ebeveynin tablet kullanım süresi	n	354	340	225	24	3	p=0,033
	Ortalama	0,178	0,185	0,242	0,438	1,667	Kruskal Wallis=
	SS	0,5702	0,4913	0,6497	0,8762	2,0817	10,487
Ebeveynin bilgisayar kullanım süresi	n	354	340	225	24	3	p=0,199
	Ortalama	0,247	0,257	0,233	0,792	1,833	Kruskal Wallis=
	SS	0,7558	0,7342	0,8128	2,2646	2,3629	6,001
Ebeveynin akıllı telefon kullanım süresi	n	354	340	225	24	3	p=0,012
	Ortalama	1,886	1,878	2,031	3,188	1,833	Kruskal Wallis=
	SS	1,8961	1,7483	1,7832	2,4174	0,2887	12,898
Ebeveynin televizyon izleme süresi	n	354	340	225	24	3	p=0,004
	Ortalama	2,119	2,112	2,351	3,083	1,833	Kruskal Wallis=
	SS	1,7633	1,6400	1,4703	2,1145	0,2887	15,210

n: sayı, SS: Standart sapma

Ebeveynlerin %10,2'sinin (102 kişi) çocuğunun teknolojik aletleri kullanımına süre açısından, %7,4'ünün (70 kişi) de içerik açısından herhangi bir kısıtlama getirmediği saptandı. Çalışmamıza göre, ebeveyni tarafından teknolojik aletleri kullanımı süre veya içerik açısından kısıtlanan getirilen çocuklar çoğunlukla 30-60 dk. arasında ekran kullanırken, kısıtlanmayan çocuklar çoğunlukla 120 dk.'dan fazla ekran kullanıyordu (sırasıyla $p < 0,001$; Pearson $\chi^2 = 37,103$, $p = 0,047$; Pearson $\chi^2 = 9,622$).

Ebeveynlerin, teknolojik aletleri çocuğuna ödül veya ceza olarak ne sıklıkla kullandıkları sorgulandığında, 353 kişinin (%37,5) hiçbir zaman kullanmadığı, diğer ebeveynlerin (n=589; %62,5) ise ender de olsa kullandığı saptandı.

TARTIŞMA

Çalışmamızda, çocukların %42,1'inin günde 1 saatten fazla ekran kullandığı, erkeklerin kızlardan daha fazla ekran kullandığı, çocuğun ekran zamanının ebeveynin eğitim düzeyi ve ailenin toplam aylık gelir miktarından etkilendiği belirlendi. Ebeveynlerin kendi kullarımlarının ve çocuğunun bu cihazları kullanımı ile ilgili tutum ve davranışlarının çocuğun bu cihazları kullanma davranışlarını da etkilediği görüldü.

Çalışmamızda, önceki çalışmalarla benzer olarak çocukların büyük bir kısmı günlük 1 saatten fazla ekran kullanıyor, en sık televizyon izliyor ikinci sırada akıllı telefon kullanıyorlardı.^[21] Çalışmamızda ayrıca, çocukların çoğunluğunun günde 30-60 dk. (%42,7) ekran kullandığı saptandı. Çalışmamızın bu sonuçları mevcut literatürle paraleldir.^[22,23]

Çalışmamızda, literatürle uyumlu olarak gün boyu 120 dk.'dan daha uzun süre teknolojik aletleri kullanan çocukların ebeveynlerinin daha fazla televizyon izlediği ve evde televizyonun daha uzun süre açık kaldığı saptandı.^[6] Çalışmamızda ayrıca, ebeveyni daha uzun süre akıllı telefon kullanan çocukların gün boyu daha uzun süre ekran kullandığı belirlendi. Literatürde de çalışmamızla uyumlu olarak ebeveynlerin ekran zamanının artmasıyla çocuğun da daha fazla ekran kullandığını gösteren çalışmalar mevcuttur.^[24-27] Bu sonuçlar okul öncesi dönemdeki çocukların davranışlarında büyük oranda anne ve babalarını örnek almasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca çalışmamızda, meşgul olduğunda çocuğuna tablet kullandıran ebeveynlerin gün içinde daha uzun süre tablet kullandığı, çocuğunu uyuturken ve meşgul olduğunda çocuğuna akıllı telefon kullandıran ve çocuğuna sıklıkla ödül veya ceza olarak akıllı telefonu kullanan ebeveynlerin gün boyu daha uzun süre akıllı telefon kullandığı saptandı. Bu araçları daha fazla kullanan ebeveynler çocuklarını da teknolojik aletleri kullanmaya daha fazla yönlendirmektedir.

Çalışmamızda, gelir düzeyi düşük olan ailede yaşayan çocukların ekran karşısında daha fazla vakit geçirdiği belirlendi. Bu sonuçlar literatürle paralellik göstermektedir.^[6,27,28] Literatürde çocuğun toplam ekran zamanı ile ebeveynlerin öğrenim durumu arasında da bir ilişki olduğu görülmektedir. Ebeveynin eğitim seviyesi arttıkça çocuğun ekran zamanının azaldığı görülmektedir.^[6,27-29] Çalışmamızda da benzer şekilde babasının öğrenim durumu üniversite olan çocukların ilkökul ve altı olan çocuklara göre daha kısa süre ekran kullandığı saptandı. Öğrenim seviyesinin artmasıyla anne babaların bu konuda daha bilinçli olduğu ve çocuklarının ekran kullanımını daha iyi kontrol edebildiği düşünülmektedir.

Çalışmamızda ayrıca, çocukların televizyon izlemeye çoğunlukla 13-24 ay ve 25-36 aylarda, bilgisayarla ve akıllı telefonla vakit geçirmeye çoğunlukla 25-36 ay ve 37-48 aylarda, tabletle vakit geçirmeye çoğunlukla 25-60 aylarda başladığı saptandı. Televizyon izlemeye diğer cihazlardan daha erken başladığı görüldü. Bu sonuçlar literatürle de uyumludur.^[9,25] Televizyonun diğer teknolojik aletlere göre evlerde daha yaygın olarak kullanıyor olmasından dolayı çocuklar televizyon izlemeye daha küçük yaşlarda başlıyor olabilirler.

Araştırmamızda, ebeveynlerin %83,6'sının meşgul olduğunda, %30,9'unun çocuğuna yemek yedirirken, %8,5'inin onu uyuturken teknolojik aletleri kullandığı ve en sık akıllı telefonu ve televizyonu tercih ettiği saptandı. Literatürde de çalışmamızla benzer şekilde ebeveynlerin bu amaçlarla çocukları bu cihazları kullanmaya yönlendirdikleri gösterilmiştir.^[22,30] Ayrıca çalışmamızda, literatürle uyumlu olarak ebeveynlerin %36'sının teknolojik aletleri hiçbir zaman çocuğuna ödül veya ceza olarak kullanmadığı, diğerlerinin ender de olsa kullandığı belirlendi.^[26,28] Ebeveynlerin çocuklarını kontrol edebilmek için bazı durumlarda kendilerinin çocuğu bu cihazları kullanmaya yönlendirdiği görülmektedir. Ayrıca ebeveynlerin çok büyük bir kısmının başka bir işle meşgul olduğunda bu cihazları kullanmaya yönlendiriyor olması çocuğun bu sırada bu cihazları kontrolsüz bir şekilde kullanıyor olabileceğini de düşündürmektedir.

Çalışmamızda, literatürle uyumlu olarak ebeveynlerin büyük bir kısmı çocuğunun teknolojik aletleri kullanımına süre ve içerik açısından kısıtlama getirdiğini belirtmiştir.^[9,25,31] Bir çalışmada, ebeveynler çocuklarının bu araçları kullanmasına kısıtlama getirmesi gerektiğini düşünmelerine rağmen, çocuklarının istekleri karşısında direnemeyip teknolojik aletleri kullanmasına izin verdiklerini belirtmişlerdir.^[11] Çalışmamızın sonuçlarına göre de ebeveynlerin büyük bir kısmının kısıtlama getirdiğini belirtmesine rağmen, bir o kadar fazla ebeveynin de meşgul olduğunda ve çocuğunu kontrol edebilmek için bazı durumlarda çocuğunu bu cihazları kullanmaya yönlendiriyor olması, ebeveynlerin kısıtlama konusunda tutarsız davrandığını ve bu durumun çocukların bu cihazlarla sağlıklı sınırlar içerisinde bir ilişki kurmasını zorlaştırabileceğini düşündürmektedir.

Yine çalışmamızda, literatürle uyumlu olarak ebeveyninin çocuğunun teknolojik aletleri kullanımına kısıtlama getirmesiyle çocuğun ekran zamanının azaldığı saptanmıştır.^[32] Doğru ve uygulanabilir

sınırlamalar çocukların bu cihazları kullanımı konusunda etkili olabilmektedir.

Çalışmamız Edirne'de bu konuda yapılmış ilk çalışmadır. Çalışmamızın bir anket çalışması olması ve geçmişe dönük sorular içermesi nedeniyle bellek faktörü dolayısıyla katılımcıların sorulara yanlış yanıt vermiş olmaları ve durumu olduğundan daha iyi gösterme çabasına girmiş olmaları olasıdır. Ayrıca çalışmamız Edirne il merkezinde, sınırlı bir bölgede yapılmıştır ve sonuçları genellenemez.

SONUÇ

Çalışmamızda, çocukların çoğunun 1 saatten az ekran kullandığı görülse de 1 saatten fazla ekran kullanan çocukların oranının da oldukça fazla (%42,1) olduğu saptanmıştır. Ebeveynin kendisinin bu cihazları kullanım durumunun, çocuğu uyuturken, ona yemek yedirirken, meşgul olduğunda, ödül ya da ceza olarak çocuğunun bu cihazları kullanmasına izin verme durumunun ve çocuğunun bu cihazları kullanımına kısıtlama getirmesinin çocuğun ekran zamanını etkilediği görüldü.

Çalışmamızın sonuçları, ebeveynlerin hem kendilerinin hem de çocuklarının teknolojik aletleri kullanımı açısından bilinçlendirilmeleri gerektiğini düşündürmektedir. Bunun için ebeveynlere yönelik seminerler, dijital medya okuryazarlığı eğitimleri verilebilir. Ayrıca aile hekimleri koruyucu sağlık hizmetleri kapsamında prekonsepsiyondan başlayarak ebeveynlere bu konuda danışmanlık verebilir. Bebek ve çocuk izlemelerini fırsat bilerek çocuğun bu cihazları kullanımını sorgulayıp, uygun kullanımın nasıl olması gerektiği, olası yararları ve zararları, neden olabileceği sağlık sorunları ve evde alınabilecek önlemler ile ilgili bilgilendirebilirler.

Etik Kurul Onayı: Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'ndan onay alındı (27.05.2019 - 10/21).

Çıkar Çatışması: Yoktur.

Finansal Destek: Yoktur.

Ethics Committee Approval: The study was approved by the Trakya University Faculty of Medicine Scientific Research Ethics Committee (27.05.2019 - 10/21).

Conflict of Interest: None.

Funding: None.

KAYNAKÇA

1. Türk Dil Kurumu. Güncel Türkçe Sözlük. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden 07/09/2020 tarihinde erişilmiştir.
2. Arumugam CT, Said MA, Farid NDN. Screen-based media and young children: Review and recommendations. *Malays Fam Physician* 2021;16(2):7.
3. Akçay D. Çocuk ve Adölesanların Elektronik Medya Kullanımının Obezite ve Uyku Sorunlarına Etkisi. *JCP* 2017;15(2):67-72.
4. Keskindemirci G, Gökçay G. Dil gelişimi gecikmiş olan çocuklarda ekran maruziyeti: Ön çalışma sonuçları/Screen exposure in children with language delay; results of pilot study. *J Ist Faculty Med* 2020;83(1):30-35.
5. Mustafaoğlu R, Zirek E, Yasacı Z, Özdiñçler AR. Dijital teknoloji kullanımının çocukların gelişimi ve sağlığı üzerine olumsuz etkileri. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions* 2018;5(2):1-21.
6. Toksoy K. Dijital Medyanın 18 Ay-3 Yaş Arasındaki Çocukların Gelişimine Etkisi (tez): Ankara: Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi; 2018.
7. Türkiye İstatistik Kurumu. 06-15 Yaş Grubu Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanımı ve Medya, 2013. www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=15866 adresinden 12/03/2020 tarihinde erişilmiştir.
8. Gökçe A, Arslan İ, Ülgen Öz ve ark. S. 0-7 yaş arası çocuklarda mobil ekran maruziyetinin değerlendirilmesi. *Ankara Eğt. Arş. Hast. Derg* 2021 ; 54(2) : 188-193.
9. Aral N, Doğan Keskin A. Ebeveyn bakış açısıyla 0-6 yaş döneminde teknolojik alet kullanımının incelenmesi. *Addicta: The Turkish Journal on Addiction* 2018;5(2):317-48.
10. Işın Ö. İzmir il merkezindeki 13-60 ay arası çocukların kitle iletişim araçlarını kullanma prevalansının belirlenmesi. 2020.
11. Cengiz Saltuk M, Erciyes C. Okul öncesi çocuklarda teknoloji kullanımına ilişkin ebeveyn tutumlarına dair bir çalışma. *eJNM* 2020;4(2):106-20.
12. Yılmaz D, Güney R. Medyanın çocuklar üzerindeki etkileri ve kullanımına ilişkin öneriler. *DEUHFED* 2021;14(4):486-94.
13. Sourtiji H. The Associations between screen time and sleep duration, and body mass index (BMI) in under five year-old children. *Preprints* 2018, 2018050482.
14. Liu W, Wu X, Huang K et al. Early childhood screen time as a predictor of emotional and behavioral problems in children at 4 years: a birth cohort study in China. *EHPM* 2021;26(1):1-9.
15. Ergüney M. İnternetin okul öncesi dönemdeki çocuklar üzerindeki etkileri hakkında bir araştırma. *Ulakbilge* 2017;5(17):1917-38.
16. Pınar Y, Ünal F, Pınar NK. Impact of excessive screen-based media use on early childhood development: A short review. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi* 2018;2(4):297-305.
17. Yücel V. Zararlı dijital oyunlar ve çocuklar. *ASEAD* 2019;6(7):340-53.
18. Lauricella AR. Çocukların medya katılımı. 1. Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi, İstanbul Türkiye, 2013; 117-31.
19. Güngör M. Okul öncesi dönem çocuklarının televizyon izleme alışkanlıkları ve anne baba tutumları. *MKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2014;11(28):199-216.
20. American Academy of Pediatrics. American Academy of Pediatrics Announces New Recommendations for Children's Media Use 2016. <https://www.aap.org/en-us/about-the-aap/aap-press-room/Pages/American-Academy-of-Pediatrics-Announces-New-Recommendations-for-Childrens-Media-Use.aspx> adresinden 20/02/2020 tarihinde erişilmiştir.
21. Rathnasiri A, Rathnayaka H, Yasara N, Mettananda S. Electronic screen device usage and screen time among preschool-attending children in a suburban area of Sri Lanka. *BMC pediatrics* 2022;22(1):1-8.
22. Kabali HK, Irigoyen MM, Nunez-Davis R et al. Exposure and use of mobile media devices by young children. *Pediatrics* 2015;136(6):1044-50.
23. Topakkaya ÖK. Okul öncesi çocuklarda ve ebeveynlerinde teknolojik cihaz kullanımı. *MKÜ Tıp Dergisi* 2019;10(36):14-9.
24. Rai J, Kuzik N, Carson V. Demographic, parental and home environment correlates of traditional and mobile screen time in preschool-aged children. *Child: Care, Health and Development*. 2022.
25. Çelik E. Okul öncesi çocukların ekran kullanım sürelerinin ebeveyn ekran kullanım alışkanlıkları ve aile işlevleri ile ilişkisi. *Cukurova Med J* 2021;46(1):343-351.
26. Kaya İ. Anne babaların çocuklarının bilgi/iletişim teknolojileri (BİT) kullanımına yönelik yaklaşımları ile çocukların bu teknolojileri kullanım alışkanlıkları arasındaki ilişki. *Turkish Studies* 2017;12(23):173-86.
27. Nikken P, Schols M. How and why parents guide the media use of young children. *J Child Fam Stud* 2015;24(11):3423-35.
28. Turan I. 36-72 ay arası çocuklarda televizyon izleme alışkanlıkları ve bu alışkanlıklara etki eden faktörlerin incelenmesi (tez). Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi 2016.
29. Mineshita Y, Kim H-K, Chijiki H et al. Screen time duration and timing: effects on obesity, physical activity, dry eyes, and learning ability in elementary school children. *BMC Public Health* 2021;21(1):1-11.
30. Akkuş S, Yılmazcaer Y, Şahinöz A, Sucaklı İ. 3-60 ay arası çocukların televizyon izleme alışkanlıklarının değerlendirilmesi. *H. Ü. Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi* 2015;1(Suppl2):351-360.
31. Bentley GF, Turner KM, Jago R. Mothers' views of their preschool child's screen-viewing behaviour: a qualitative study. *BMC Public Health* 2016;16(1):1-11.
32. Brindova D, Pavelka J, Ševčíkova A, et al. How parents can affect excessive spending of time on screen-based activities. *BMC Public Health* 2014;14(1):1-8.